

De l'estatut pre-autonòmic a la LOTRAVA

La hipoteca nacional

La necessitat de derogar la LOTRAVA presideix aquest 9 d'Octubre. Un repàs històric des d'aquell 9 d'Octubre de 1977 qüestiona el camí presumptament avançat amb l'Estatut d'Autonomia de 1982.

Les primeres taronges estan a punt de caure, la calor enganxosa ha desaparegut, la pluja té el color de riuada. És octubre. Hora de collita, hora de termòmetre polític. Al 1982 s'aprovava l'Estatut de la Comunitat Valenciana. La classe política valenciana donava per tancada la batalla de València. Els brindis eren eloqüents, pretenien ser definitius. Però la bromera del xampany podia tancar les ferides que ells mateixos havien obert, poca cosa més. Perquè la bandera no va ser mai la bandera. Ni el roig va ser roig, ni el groc va ser groc, ni el blau va ser blau, ni el país va ser el país. Sempre, més senzill. Dues concepcions de país s'enfrontaven amb allò més profund: la capacitat d'autogovern. Al camuflament se li digué primer guerra, després pau.

Quasi deu anys després, el 1991, la classe política valenciana parla de derogació de la LOTRAVA (Llei d'Ordenació de Transferències a València). Ho fan com si es tractés d'una marca de tovallotes, d'aquestes modernes, amb què et pots rentar les mans sense utilitzar aigua i sabó. Higienic i fred. No sigui que es noti que tot s'ha de resoldre encara, l'autonomia és un nom de dona, l'autogovern continua sent una assignatura pendent.

La LOTRAVA, que no és cap marca comercial per més que s'esforcin, és la llei que es va haver de crear per tancar un forat negre provocat perquè UCD i PSOE van pactar aconseguir l'Estatut per la línia de l'article 143 de la Constitució en lloc de la línia de l'article 151. Tot podia haver estat diferent. Autonomia plena era la terminologia de l'època per a definir la via del 151. Però ni plena, ni mig plena, el dile-

ma de l'ampolla no s'hi escau. Si de cas seria ampolla buida, plena per la LOTRAVA. I això, parlant pla, vol dir "aquí teniu competències, però l'estat és l'amo i senyor".

I Lerma proposa ara la derogació de la LOTRAVA "perquè les competències assumides (Sanitat, Ensenyament) fins ara

les Corts Valencianes i poder convocar eleccions anticipades quan la situació ho reclame, que l'Estatut inclogui que el valencià és la llengua pròpia dels valencians, que les competències en cultura i educació siguin plenes. I acaba dient: "Els valencians no volem tenir un estatut de segona". En definitiva, tota una proclamació del que hauria d'haver estat i no va ser l'estatut, un estatut per la via del 151. Però això encara surt més a relleu quan els juristes comencen a dir que la derogació de la LOTRAVA no té transcendència. Malgrat tot, continuaria en vigor la Disposició Transitòria Segona de l'Estatut, que consagra els controls de l'estat i estableix obligacions de la comunitat respecte a les competències transferides. La solució tècnica a la proposta de Lerma portarà cua i la cua pot anar des d'una reforma de l'Estatut a una reforma de la Constitució. Evidentment els partits majoritaris no volen sentir parlar ni d'una cosa ni de l'altra, però els juristes no tenen més remei que advertir-ho, i recomanen que seria bo que la discussió no fos jurídica sinó política, que d'això es tracta.

No ha estat casual que València s'hagi quedat al marge de l'eix Barcelona-Madrid-Sevilla. La via estatutària de segona ha donat un país instal·lat en segona fila.

El 9 d'Octubre de 1977, mig milió de persones al carrer defensant l'autonomia.

ARXIU

LA LOTRAVA I LA MEMÒRIA HISTÒRICA

tenen certs controls del govern", i matisa després que no hi ha hagut problemes, però "podrien existir en el futur". I hi ha consens, però més coses. Albert Taberner, d'Esquerra Unida, ja ha plantejat la necessitat de rebaixar l'actual 5% per entrar al Parlament a un 3%, d'incloure en l'Estatut la capacitat política de dissoldre

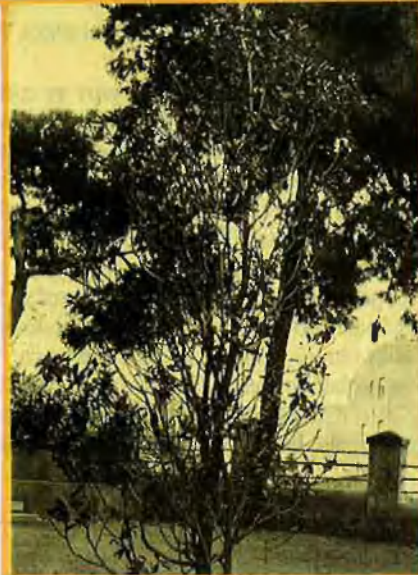
La memòria es torna a omplir, inevitablement, d'aquells anys en què UCD i PSOE van fer tot el possible perquè el país no pogués ser mai. Època pre-autonòmica, en deien. Eleccions de 1977. Hi guanya la UCD, però els resultats del PSOE desborden la mateixa empresa, a

J. Lluís Albinyana, el primer president del Consell autonòmic.

Bomba a casa de Joan Fuster.

El magnoli, símbol de l'estatut de Benicàssim, que tampoc va sobreviure.

Relax vora el mar.

Manuel del Hierro, un dels homes forts d'aquell moment en el PSOE no havia volgut entrar en la llista perquè anava segon. Dos eren massa i van ser set diputats del PSOE, encapçalats per Josep Lluís Albinyana, els que entraven en les Corts a Madrid. El PSOE arrasava, seguit de la UCD amb cinc diputats. El vot nacionalista obté 47.512 vots d'Unió Democràtica del País Valencià i 29.569 vots del PSPV, que havia sofert una escissió pocs mesos abans. Albinyana comença a ser l'home públic del País Valencià

A l'agost d'aquell any la llibreria Tres i Quatre rep la novena bomba. El 9 d'Octubre els carrers de València es converteixen en riuades humanes. Mai els carrers no havien vist tanta senyera. El més optimistes parlen d'un milió, els moderats de mig milió. És la gran festa de "Volem l'autonomia, volem l'estatut". La senyera omple el carrer i tots volen l'autonomia. La unanimitat sembla establir les bases d'un futur nítid.

Al febrer de l'any següent, és el 1978, Abril Martorell, vice-president del govern Suárez, visita València. És el primer indici de valenciania pública del polític

valencià convertit en poderós a la Mesa. Visita el seu partit i el plenari de parlamentaris. En les mateixes dates, el BOE publica el decret de pre-autonomia.

El 10 d'abril es constitueix al Puig el primer Consell Pre-autonòmic del País Valencià. Albinyana es nomena president del Consell, fet que el consagra definitivament com al *number one* públic, tot i que en les mateixes dates perd la secretaria general del PSOE, quan és rellevat per Juan Pastor en el càrrec. Una certa consternació es produeix en veure fer *passadissos* Albinyana i Manuel Broseta abans de constituir-se el Consell. Després de l'espera, es constitueix el Consell, Aguirre, Vidal Gil, Barceló, Garcia Miralles, Lerma, Ramon, Monsonís, Jarrabo, Sánchez Ayuso, Josep Bevià i Emèrit Bono. Manuel Broseta no sortirà a la llista oficial, serà nomenat conseller àulic o *rasputín*, segons les males llegendes.

La primera audiència del Consell és per a Marcelino Alamar, president de la Caixa d'Estalvis de València, de la qual Manuel Broseta era secretari en aquell moment. Es rumoreja que la Caixa ofereix

100 milions a Albinyana per al seu Consell, sense cap mena de recursos, a canvi d'unes contrapartides. És en aquest moment on comença a formalitzar-se l'intent de pacte Albinyana-Broseta, que no durarà molt, però que donarà el seu joc en els primers temps del Consell. El pacte proposat per Broseta al que en aquell moment era president del Consell consistia en la creació d'una Plataforma de Moviment de Defensa del President a canvi de pactar la senyera amb blau, obviar els Països Catalans i no crear problemes perquè la llengua es digués valencià. Mentrestant Albinyana se deixava voler i no deia ni que sí ni que no, Broseta es nomena president de la Comissió de Traspasos. *Las Provincias* feia el seu fet i destacava que Albinyana, en la primera declaració de principis del Consell, deia a Alacant: "El Consell no pot ser l'abric on s'amaguen projectes separatistes de l'estat".

És temps de transició i per tant de transformisme. EL PSPV entra al PSOE. Alfons Cucó, Manuel Agramunt, Joan Ballester, Segundo Bru i Lluís Martínez entren a l'executiva del partit.

Manuel Broseta fa la seva gira capgirada i publica l'article "La paella dels Països Catalans" decantant-se clarament pel blaverisme i per UCD. En el mateix mes que es publica l'article es nomenat representant del Consell a la Comissió de Traspasos. El seu interlocutor amb l'estat és el ministre Clavero Arévalo. És l'època en què a la UCD no li fan por les autonomies.

Arriba una altra vegada la tardor. El 9 d'Octubre se signarà el compromís autòndmic proposat per Albinyana en què es posen les bases d'una autonomia plena. El signen totes les forces polítiques, des d'AP a l'ORT. Al carrer, però, l'animació no és de consens. La guerra de les senyeres comença a fer molt de soroll. Albinyana, molt lluny dels pactes amb Broseta, vol tirar endavant la proposta de la senyera com a bandera del Consell. Attard fa una visita a Tarradellas. Tarradellas es ratifica davant el dirigent de la UCD valenciana "El Paísos Catalans fora". Els torrons que rep Sanchis Guarner per Nadal van farcits d'explosius.

La manifestació multitudinària del 77 comença a quedar molt lluny, en una

època on tot va molt ràpid. Albinyana continua mantenint el *pedigree* públic (en realitat és l'únic home públic) però el seu lloc dins el PSOE cada vegada és més fràgil, els seus plantejaments nacionalistes agafen com més va més distància dels del partit. Mentre Abril Martorell decideix fer de València la seva plaça forta. És l'època en què Abril Martorell comença a portar en les seves visites a Suárez un vídeo sota el braç amb les manifestacions blaveres enllaunades. Aquesta és la seva força a Madrid.

Les eleccions de l'1 de març donen al País Valencià 7 diputats i 2 senadors al PSPV-PSOE, sis diputats i dos senadors a la UCD i dos diputats al PCPV. El segon senador d'UCD és Broseta, que surt de miracle, després de comptes i recomptes de vots. Albinyana, abans d'acabar el seu primer mandat, adopta la senyera amb l'escut del Consell com a símbol de la institució, gràcies al vot comunista de Galán. Els consellers d'UCD i AP no assisteixen a la reunió i posteriorment qüestionen la decisió en un recurs.

En les eleccions municipals, la UCD i

el PSPV-PSOE empaten a 13 regidors cadascú. Només el suport del PCPV farà decidir l'elecció de l'alcalde socialista Fernando Martínez Castellano. Manuel Broseta, que acabarà de secretari d'Estat per a les autonomies del govern UCD, continua la seva escalada en l'estructura de l'estat i és nomenat president de la Comissió d'Educació del Senat. Mentre Ceaucescu es passeja amb tots els honors per València, les bombes hi continuen sent habituals.

ALBINYANA TÉ ELS DIES COMPTATS

Al juny es constitueix un nou Consell. Serà l'últim govern presidit per Albinyana. Serà un govern en solitari on els consellers del PSPV-PSOE i PCPV no tindran cartera i el govern el portaran els homes d'UCD encapçalats per Monsonís. Albinyana es reuneix amb Tarradellas a Morella. Els dies d'Albinyana al Partit Socialista estan comptats, ell ho sap i comença, frenètic, quasi tot sol la campanya, recurrent poble a poble el país per aconseguir el suport necessari dels municipis, segons la Constitució, per a la

ABONAMENT

TEATRE PRINCIPAL / TEATRE RIALTO
TEMPORADA 1991-1992

LA MILLOR LOCALITAT DE LA MANERA MÉS CÒMODA

ESPECTACLES

Tu y so somos tres, d'E. Jardiel Poncela - **Viaje de un largo dia hacia la noche**, d'E. O'Neill - **Gresca al Palmar**, de Carlo Goldoni
El lazarrillo de Tormes, versió de F. Fernan Gómez - **La quinta columna**, d'E. Hemingway - **El mussol i la gata**, de Bill Manhoff - **Mediterrania**, Els Comediants - **Isabel, tres caravel·les i un embolicador**, de Dario Fo - **Comedias bárbaras**, de R. M^o del Valle-Inclán

INFORMACIÓ:

Del 7 al 28 d'octubre

Horari: de 12 a 14 i de 17 a 21 hores

dissabtes de 12 a 14 hores / diumenges i festius tanca

Teatre Principal (antic Centre de Difusió Cultural) Poeta Querol/Barques - Tel. 351 02 28

TEATRE
RIALTO

via de l'article 151. Albinyana aconseguí el que molts havien dit que era impossible, el 97% dels ajuntaments del País Valencià sol·liciten l'autonomia per la via del 151 (259 municipis a València, 126 a Castelló, 131 a Alacant) i organitza un acte a Peníscola on 101 alcaldes, també, demanen l'autonomia per aquesta via. Sembla que la partida està guanyada, malgrat les vacil·lacions d'UCD i el silenci del PSPV-PSOE, que cada dia depenen més de les seves cases mares a Madrid.

En el moment de més exaltació populista del president del Consell, les cartes en el seu partit ja estan repartides. Al juliol se celebra el Congrés del PSOE, Albinyana, amb la certesa que ell no eixirà; dóna suport a la candidatura de Joan Lerma. Fins aquell moment Joan Lerma, molt jove, estudiant encara, havia estat la nineta dels ulls del president que l'havia fet el seu secretari personal, el seu favorit predilecte. Aconseguir que Lerma sigui el secretari general del partit no és gens fàcil, fan falta molts pactes. La situació en el partit no és precisament d'homogeneïtat.

Es l'hora del pacte del Saló Daurat i de Don Ramón, on es pactarà que Garcia Miralles és president i Lerma, secretari general. La proposta comptarà amb el suport de López Sanz, Felip Jordà, Manuel Rivas i del sector nacionalista (Cucó, Agramunt i Guardiola). Els pactes serviran, en principi, per vèncer el sector crític, però també serviran per reconduir el partit en el tema nacional i que el partit a València segueixi la línia que sempre ha seguit a Madrid, centralisme i no a l'autonomia.

LERMA ES DESCARA

Tot això, però, no es posarà de manifest fins un temps més tard, quan Salvador López Sanz s'encarrega d'organitzar un dinar entre Albinyana i Lerma per tal d'acostar posicions al restaurant La Marcelina. El dinar, però, no acosta res, només situa. Lerma sorprèn Albinyana quan diu: "Aquest país està equivocat. Fuster és un estranger per a les bases del país perquè el seu nacionalisme és de proveta i només ha entrat en els cercles universitaris. La vertadera vena nacionalista arranca de Teodor Llorente i dels corrents del nacionalisme valencià". Segons testimonis, la cara d'Albinyana es

transfigura. Les coses no havien estat mai tan clares. Albinyana havia fet tard, l'home que dos anys abans s'havia passat hores i hores parlant sobre Fuster i defensant les seves tesis, es treia la màscara quan tenia tot el poder del partit.

Però els embolics en el PSPV-PSOE no acaben aquí. L'alcalde de la ciutat de València, Fernando Martínez Castellano, és expulsat del partit per presumptes irregularitats. És substituït en el càrrec

Dalt, la comissió que va redactar l'Estatut de Benicàssim. Baix, el vent fa que la senyera del Consell tapi la bandera espanyola.

per Pérez Casado. La polèmica no acaba aquí i la dona de Martínez Castellano acusa Albinyana de presumptes irregularitats en el Consell.

UCD, totalment en mans de Broseta i Abril Martorell, es descara el 9 d'Octubre i deixa d'anar a la manifestació unitària. El tàndem *ucedero* entra en crisi amb Attard, que no veu clar que l'exaltació del blaverisme doni cap benefici a UCD a llarg termini, tot i que el distanciament públic no arribarà fins el 1981.

Les centrals sindicals fan costat a Albinyana i signen un document de suport a la via del 151. Albinyana arriba al 25

d'Octubre amb tots els papers en regla, que lliurarà amb tots els honors, taquígrafs i fotògrafs al president del Congrés i al Ministre d'Administració Territorial.

El decret del bilingüisme provoca la indignació dels sectors nacionalistes. Al desembre Albinyana es rematat amb una moció de censura d'UCD. Albinyana dimiteix com a president, una dimissió que el seu propi partit haurà volgut molt de temps abans. Aquesta dimissió dóna pas al Govern monocolor d'UCD, presidit de manera provisional per Enrique Monsonís. Tot i la provisionalitat, serà el govern més llarg de tota la pre-autonomia.

El 1980 es caracteritza per les negociacions informals, d'acostament de posició d'UCD-PSOE. El pacte és nivell de cúpula i a Madrid no transpararà, tot el contrari. La confusió és atada pels dos partits, amagant la polèmica

real que és el model d'autonomia, per una polèmica de símbols, que va desaparèixer la via del 151 en el pou de l'oblit. Fins al punt que Monsonís, afirmarà que les signatures dels ajuntaments han desaparegut. Les excuses són múltiples, s'acusa Albinyana d'haver-se-les endut a casa seva, com si no haguessin entrat mai en el registre oficial del Ministeri a Madrid. Se'n perd el rastre, encara que Paco Burguera s'encarregui al llarg del temps de perseguir-les.

L'ESTATUT DE BENICÀSSIM

L'any 1981 és l'any de l'Estatut de Benicàssim, un any que té com a benvinguda unes declaracions fetes el 31 de desembre de 1980 per Martín Villa. "Per la via 143 ens estalviarem referèndums, eleccions i negociacions bilaterals. És necessari afirmar la idea d'estat", a més del 23-F. Lerma estrena l'any amb una proposició paradoxal, tal com es veurà després, una proposta de llei per reformar la llei de Referèndum perquè el País Valencià pugui seguir la via del 151, i afegeix que Felipe González presentarà el tema en les Corts. Encara que estava clar que aquesta via havia de ser descartada des de Madrid, a València tots dos partits continuen insistint buscant fórmules noves. Una insistència que només es pot entendre com un intent de buscar una eixida digna per a una actuació indigna. Si no és incompreensible que Monsonís —que, recordem-ho, ha perdut

Broseta i Abril Martorell, els reis de la conspiració. A la dreta, la plaça de bous plena de senyeres.

ARXIU

les signatures d'Albinyana— faci en aquestes mateixes dates una pregunta al govern en la mateixa direcció. Martín Villa insistint en les manifestacions citades anteriorment, diu finalment que la via 143 és l'única exita per a València.

La fi de la UCD està anunciada, tot i així, Calvo Sotelo descarta un govern de coalició. El desenvolupament autonòmic serà pactat. La LOHAPA fa la seva aparició en el debat polític.

Malgrat que tot està decidit, la batalla dels símbols continua en primera línia de discussió, inclús en la mateixa UCD, Attard proposa l'eixida de Comunidad Valenciana, que anys més tard (com es pot veure en aquest mateix número d'EL TEMPS) qualificarà d'imbecil.litat. Abril Martorell i Broseta no hi cedeixen i enfurismen els ànims blavers com l'últim cartutx d'una davallada inevitable.

Finalment s'arriba a un acord i comencen les reunions del que s'anomenarà l'Estatut de Benicàssim. La comissió escollida per redactar l'Estatut està formada per Luíís Berenguer, Pin Arboledas—per UCD—, Joan Lerma, Felipe Guardiola pel—PSPV-PSOE— i Antonio Palomares—pel PCPV—. El part serà difícil, sobretot tumultuós per les provocacions internes que representa la crisi de la UCD. A l'hora d'escollir la composició de la comissió, la UCD posa tota la carn al foc perquè els sectors més nacionalistes dels dos partits d'esquerra puguin entrar a la Comissió, per això defensen la composició 2-2-1 enfront de la de 4-4-1. L'habitació 105 de l'hotel Azor serà l'escenari de les reunions. L'equador de la discussió és superat a mitjan d'abril. La promesa és acabar-lo a finals de mes. La discussió està plena de postergacions constants dels temes conflictius. El 25 d'Abril Acció Cultural convoca un aplec

a Xàtia, reclamant el sostre més alt d'autogovern. Hi assisteixen, a part d'Albinyana, membres del PSPV-PSOE, com Adela Pla i Cucó. Es dona el cas que el PSPV-PSOE havia fet una circular en que es prohibia assistir a aquest aplec.

L'Estatut arriba a la seva fi no sense incidències varies entre les quals destaca la reprimenda blavera als ponents d'UCD. L'Estatut de Benicàssim, que surt amb la denominació de "País Valencià", però manté les esmenes de cada partit, és ratificat a Peníscola.

La sessió de Peníscola és històrica perquè va ser un resum de tota la manera de fer d'aquella època. Retard de dues hores a l'inici, tenses reunions de cadascun dels partits majoritaris per separat, finalment votació unànime. Al mig, l'eixida del plenari del sector nacionalista del PSPV-PSOE com a protesta per l'exigència per part dels diputats de Castelló d'UCD que el plenari aprovava, també, les esmenes d'UCD (denominació de "Regne de València", entre altres).

A l'agost d'aquest any, Felipe González i Calvo Sotelo es fan la foto, els pactes autonòmics són els que marquen la pauta política. En els pactes es fa una referència explícita a l'Estatut de Benicàssim

El 13 d'octubre el *BOE* publica el Projecte d'Estatut, sense fer constar les esmenes d'UCD. En el nou Consell Felipe Guardiola es guanya el lloc de vice-president, sota la presidència de Monsonís. No en va Guardiola és l'impulsor dins el PSPV-PSOE de la via de la negociació permanent. UCD decideix de nou esmenar l'Estatut contra la voluntat d'Attard i Muñoz Peirats.

Al desembre l'Estatut entra en comissió. Alfonso Guerra entra en acció. Es va forjant la seva amistat amb Abril Marto-

rell (que actualment està donant els fruits amb el clar posicionament d'Abril Martorell en les línies del PSOE). Malgrat aquesta amistat anunciada públicament, defensen posicions contràries. Abril Martorell, forçant totes les dinàmiques possibles, fa aprovar un Estatut on s'han inclòs les esmenes d'UCD (regne, senyera blava coronada, llengua) sense tenir cap mena de consens, només amb l'ajuda d'un vot d'AP. La jugada és perillosa, ja que el grup liderat per Fernández Ordóñez, no representat en la comissió pot votar en contra, però Abril Martorell tira pel dret.

L'atreviment d'Abril Martorell es converteix en esperpèntic quan en la sessió del 2 de març de 1982, l'Estatut valencià es sotmet a votació i perd. La nota predominant, Abril Martorell no està a la sala a l'hora de votar. Sempre s'ha justificat la seva desaparició per la seva habitual capacitat per a ser despistat. El que, també, sempre s'ha dit és que Abril Martorell i Alfonso Guerra inicien la seva amistat de l'ànima l'any 82.

L'Estatut torna a la comissió. Attard introdueix la solució màgica de "Comunitat" i s'aprova l'Estatut al Congrés el 28 d'abril de 1982. El PSOE guanya les eleccions generals per majoria; la UCD queda submergida sota l'aigua i Abril Martorell no aconsegueix entrar al Parlament valencià per la mateixa llei que havia imposat: que els grups minoritaris haurien de tenir el 5%. Nou anys després tornem a estar a l'inici, mentrestant la política valenciana ha restat totalment sucursalitzada per la de Madrid i els dos únics polítics valencians supervivents han estat Lerma i, de moment, Garcia Miralles.

Assumpció Maresma